

Fran Levec.

(Glej 17. berilno vajo: „Cerkvica“.)

Fran Levec se je rodil na Ježici na Kranjskem 1846. l. Učil se je v Ljubljani in na Dunaji ter je zdaj profesor na ljubljanski višji realki. Užé kot dijak je zlagal mične pesni, ktere je priobčeval v različnih slovenskih časopisih. Ko je Stritar 1870. l. jel izdavat Dunajski „Zvon“, podpiral ga je Levec z lepimi svojimi pesnimi, a pozneja leta je priobčeval v „Zvonu“ jako znamenite opise „odličnih pesnikov in pisateljev slovenskih“. Ko je bival kot gimnazijalni učitelj v Gorici, priobčil je knjižico: „Valentin Stanič“, v kateri opisuje življenje in delovanje Goriškega pesnika in pisatelja Staniča; baš ta čas je Levec tudi marljivo podpiral Goriški list „Soča“. Za „Družbo sv. Mohora“ je kaj spretno opisal pokojnega vrlega rodoljuba dr. J. Bleiweisa. To pesnico, „Cerkvica“, katero smo tù čitali, zložil je Levec še kot dijak; v IV. Berilu pa bodemo čitali krasno Levčevo pesen „Na planine“.

To, in marsikaj družega je priobčil Fran Levec. Zdaj ureduje znani „Ljubljanski Zvon“. Levec je iskren slovenski rodoljub in kot učitelj priljubljen in spoštovan mož.

(Dalje prih.)

Književstvo.

Črtice o knjigi „Slovenska slovnica“ z naukom, kakó se pišejo pisma in opravljeni sestavki. Spisal Peter Končnik. Na Dunaji. V c. k. založbi šolskih knjig. 1883. Cena 50 kr. (Tone Brezovnik.)

Ko sta 1878. in 1879. l. izišli knjigi „Začetnica in Prvo Berilo za ljudske šole“, spisal Iv. Miklošič in „Drugo Berilo in slovnica za ljudske šole“, pozdravil sem ju v „Slov. Narodu“ z velikim veseljem, kot prvi začetek k izdavanju nam toliko potrebnih šolskih knjig. In nisem se varal takrat! Dobremu začetku pridružilo se je dobro nadaljevanje. Že 1880. l. prineslo nam je „Tretje Berilo za ljudske šole“, 1883. l. pa „Četrto Berilo za ljudske in nadaljevalne šole“. Takó je slovensko učiteljstvo bilo preskrbljeno z dobrimi berili; treba je bilo le še dobre, po novih načrtih in tirjatvah zdanjega šolstva osnovane slovnice kot voditeljice k vsemu jezikoslovnemu pouku. Tudi to nam je preskrbel marljivi spisatelj Družega, Tretjega in Četrtega berila g. P. Končnik, zdanji ravnatelj Celjske gimnazije, ter takó svojemu prekornemu delovanju napravil lep, dostojen zvršetek. Letos je namreč izišla tedaj imenovana knjiga, katero vsak učitelj veselo pozdravlja, knjiga, katere smo v ložjo dosego predpisanega učnega smotra živo potrebovali.

Pa kakor vsaka reč, ima tudi ta nova slovnica svoje zagovornike in svoje — nasprotnike. Nekaterim je preučena (!), drugim preobširna. A kdo pa more trditi, da se mora na vsaki šoli vse preučiti, kar nam kaže knjiga! Pisatelj sam menda tega ni mislil, nego kaj in koliko to propustil je previdnemu učitelju, kateri naj si stvarino za svojo potrebo sam uredi.

Tudi Četrtemu Berilu predbaciva se preobširnost. A zdí se mi, da oni, kateri to trdijo, presojujejo knjigi le s svojega stališča. Premisliti pa moramo, da imamo razen eno- in dvorazrednic tudi še tri-, četvero- in celo peterorazredne redne in pa kmetijske in obrtnijske nadaljevalne slovenske šole. In tudi za te sta ti knjigi namenjeni. Pičlo število slovenskih ljudskih šol pa ne dopušča našim pisateljem za vsako kategorijo šol izdati posebne knjige, kakor je to n. pr. pri Nemcih, kateri imajo svoj „drei — achtheiliges Lesebuch“ in slovnice za vsako šolsko leto in za vsako kategorijo šol posebej, nego naše knjige morajo biti za vse kategorije ob enem. Zató pa morajo obsegati tudi vsemogočo stvarino in le kategoriji šole in individualiteti učiteljevi je prepuščeno, kaj naj uči iz té, kaj iz one knjige, kaj v tem, kaj v onem razredu, oziroma šolskem letu. Pisatelja pa so morale voditi besede:

„Če daješ kaj, le mnogo daj,
Potem vsak si lahko vzame kaj.“

Da morajo biti naše šolske knjige, posebno one za višje razrede, obširne, tirja, dokler ne dobi vsaka slovenska pokrajina svoje posebne šolske knjige (kar bi ravno ne bilo želeti) tudi ta okolnost, da imajo različne dežele tudi različno šolsko dobo: Štajersko in Koroško 8letno, Kranjsko in Primorsko pa le 6letno. In vendar morajo skupno za Slovence izdane knjige vstrezati vsem deželam!

Ravno ta mnogovrstnost in obširnost slovnice kakor berila pa sili učitelja, da si takoj v začetku šolskega leta napravi kalikor mogoče natančen načrt o tvarini, katero misli v tem šolskem letu preučiti. Delovanje brez pravega načrta kaznovalo bi se tu ostro. Pri izdelovanju takega načrta razvideli bo učitelj takoj, da niti pri slovnici niti pri berilu ne bo smel učiti od strani do strani, nego razdeliti si bo moral že itak v koncentrične kroge razdeljeno tvarino še v manjše, za eno leto pripravne, toda vendar celoto obsežajoče kroge. Če bo to storil, videl bo, da mu slovnica nikakor preveč tvarine ne podaja, nego hvaležen bo za množico različnih srečno izbranih vaj in nalog, katere bo pri direktnem in indirektnem pouku prav lahko in uspešno uporabljal.

Prepričan, da g. pisatelj nikakor ne meni, da bi se morala na vsaki šoli vsa slovnica preučiti, šel sem na pisateljevo prijazno povabilo vesel k njemu, da poizvem, kaj in koliko misli on, da naj bi se na raznih kategorijah šol preučilo, oziroma brez kvara izpustilo. Kar sem tu od gosp. ravnatelja zvedel, dovoljujem si, ter prijaznim čitateljem tega lista tukaj naznanjam. Predno pa preidem do posameznih paragrafov, navedem naj v ložje razumljenje nekaj glavnih vodil ali razjasnenj o uravnavi slovnice.

Tisk v slovnici je četreren: navadni („cicero“), kursivni, razpet in debel. Navadni tisk porabljen je pri izpeljavanju kacega pravila, pri nalogah in pri manj važnih pravilih in opómnjah. Kursivno tiskana so glavna, razpeta pa le relativno važna pravila. Pomen debelo tiskanih besed raztolmači si vsak lahko sam.

Pojem „manjrazredna“ ali „večrazredna“ šola razume naj se takó: „Manjrazredne“ šole so vse eno- in dvorazrednice in one trirazrednice na Štajerskem, na katerih vsled olajšav šolske novele z 2. maja 1888. l. sedmega in osmega šolskega leta v istini ni več; „večrazrednice“ pa so vse druge. Trirazrednice na Kranjskem in Primorskem prištevam vse k večrazrednicam, ker se v teh deželah ne trudijo toliko z učenjem nemščine, ter zato lahko materin jezik bolje negujejo.

Kjer se kako pravilo izpusti, izpusté se razumljivo tudi dotične vaje.

Paragrafi, o katerih tukaj ničesar ne omenim, so važni, ter naj bi se na nobeni šoli ne izpustili. Po teh občnih opazkah poglejmo posamezne paragrafe!

§. 2. Le glavne reči. §. 4. je za one šole važen, kjer se glagol zavsem prinčnje. §. 20. [na str. 53.] Manjvažne „Opómnje“ se lahko izpusté. §. 22. [na str. 60.] Kar je manjvažnega se izpusti. §. 24. [na str. 63.] zadostuje za razdelitev glagola na manjrazrednicah. §. 32. [na str. 72.] lahko izostane. §. 36. Že tisk kaže, da se „Opómnje“ morejo izpustiti. §. 37. Določna in nedoločna oblika se le primerno omeni, a se drugače izpusti. §. 39. se na manjrazrednicah izpušča. §. 41. Opazka „3“ a, b, c je važna, da-si tega tisk ne kaže. §. 42. Opómnji 1 in 2 moreti izostati. §. 43. Če smo izpustili §. 37., odpade tudi „Opómnja“ §. §. 45. Tukaj se kaže le pojem, a kadar dospemo do zloženih stavkov, takrat temeljito. §. 46. Opómnja naj bi bila razprto tiskana. §. 49.—53. Le pojem. §. 54. Na manjrazrednicah le: kot prilastek rabimo tudi roditelje, in sicer: b. §. 58. Prislavov se ni treba na pamet učiti; dovolj je, da jih otroci poznajo. §. 64. Kursivno tiskano je le za večrazrednice. §. 65. se kaže pri zloženem stavku. §. 66. in 67. izostaneta na manjrazrednicah. §. 69.—74. le na večrazrednicah. §. 75. je vaja. §. 76. le na večrazrednicah. Pa tudi tu se sme pravilo „e“ izpustiti. §. 77. Kjer se kaže §. 76., kaže se tudi ta. §. 78. in 79. se smeta izpustiti. §. 80. se sme sicer izpustiti, a učitelj sam se bo de iz njega marsičesa naučil. §. 82. Iz tega paragrafa naj se na manjrazrednicah izmej pravil vzameta vsaj točki „a“ in „e“. §. 83. Kar se zloženih stavkov tiče, ravná naj se vsak po normalnih učnih načrtih. Na vsak način pa bo moral učitelj učenecem pojem priredja in podredja prisvojiti. — Temu paragrafu naj se dodá še sledeče pravilo: Mej posameznimi deli zloženega stavka stoji največkrat vejica. §. 84.—110. Vse stavkoslovje priporoča se skrbi učiteljevi. Kaže naj kolikor more; kajti ravno ta del slovnice je nad vse pripraven otrokov razum bistrirati ter ga k vednemu pazljivemu premišljevanju siliti. Važen pa je ta oddelek tudi zaradi prepon ali bočil. §. 111. Tisk kaže, kaj je važnejšega. §. 112. ujema se s §. 84.—110.

Na strani 186. začnó se „vaje v spisji“. Razdeljene so v povesti, popise, primrjave, razložbo pregovorov, liste, najnavadnejše naslove, prosilne liste in opravilne sestavke, povsod z mnogimi pododdelki. Da se tudi te vaje ne poučujejo od strani do strani, razume se samo ob sebi. Učitelj naj skrbi, da pride vsako šolsko leto vsaka vrsta vaj na vrsto. Nekatere vaje n. pr. na str. 232., 234., 235. in dr. so primerne bolj za nadaljevalne šole, da-si naj učitelj tudi redno učence ž njimi seznaniti skuša. Na str. 209.—215. [občni pouk o pismih] porabi naj se kot berilna vaja s primernim razlaganjem.

Če bodemo torej to slovnico na ta način obravnavali, ne bodemo se pritoževali, da je preobširna ali preučena, nego hvaležni bodemo gospodu pisatelju, da nam je podal toliko raznovrstnosti, katere na večrazrednicah ali v razredih z več oddelki moremo s pridom porabljeni.

Tako bode ta slovnica gospodu pisatelju v čast, šolam pa v korist, kar Bog pomozi!

Molitvenik za dijake. Češki spisal Anton Mužik. Poslovenil Franjo Marešič. V Ljubljani natisnili in založili J. Blaznikovi nasledniki. Ta zanimivi in prav spretno sestavljeni molitvenik obsega domačo pobožnost, očitno pobožnost, molitev k zakramentom, pobožnost do Jezusa Kristusa, pobožnost k blaženi Devici Mariji, pobožnost k sv. angeljem, pobožnost k svetnikom božjim, pobožnost v različnih potrebah življenja ter mnogo psalmov, himen in pesmi. To lepo molitveno knjižico živo priporočamo naši bolj izobraženi šolski mladini.

Šolska letina.

Letno poročilo čveterorazredne ljudske šole v Postojini 1884. l. (Konec.)

Dragi! Spominjajmo se danes tudi Njih Veličanstva, presvetlega cesarja Franc Josipa I., pod čegar modro vlado učilnice cvetó. Njemu, ki tako ljubeznjivo skrbi za vse svoje národe, obljubimo, vedno udani ostati.

Dne 15. t. m. minulo je eno leto, kar je bil naš premili vladar v Postojini; takrat bili smo tako srečni, Ga osobno spoznati. Milo obličje našega vrhovnega gospoda vtisnilo se nam je neizbrisljivo v spomin. Káko veselje navdajalo je naša srca, s káko radostjo hiteli smo otroci sè šolsko zastavo, z vejicami v rokah in v prazničnej obleki proti kolodvoru, da dostojno vzprejemo svojega mogočnega cesarja in vladarja! Nenavadna množica ljudstva od blizu in daleč stala je lepo vrstena ob cesti in pričakovala z nami vred presvetlega cesarja. Pri Njegovem prihodu razlegale se je milo zvonjenje iz zvonika, možnarji so pokali z bližnjega Soviča in iz tisoč grl zadeneli so krepki in navdušeni živijo-klici, kateri so se daleč na okolu razlegali. To je bil zares veličasten, a tudi vesel in srečen dan za nas. Danes k sklepu šolskega leta obhajamo ob enem obletnico cesarjevega prihoda v Postojino. Spominjati se hočemo tega veselega dne ter presvetlega cesarja danes slaviti v primernih pesmih in s primernim petjem. Iz globočine svojih vedno zvestih in udanih src zakličemo: »Bog živi presvetlega cesarja Franc Josipa in presvetlo cesarico Elizabeto! Bog živi cesarjeviča Rudolfa in njega zaročnico Štefanijo! Bog živi preslavno Habsburško rodovino!« Živijo! Živijo! Živijo!

Drugi slavnosti govor glasil se je tako-le: »Drage součenke! Veselo je gledati vrtno cvetice, če priden vrtnar za nje lepó skrbi. Pod cvetjem šibijo se zlahne glávce, in prijeten duh se razprostira po okolici.

Takemu vrtecu podobna je šola, a cveticam podobne smo me dekleta. Tudi me v nedolžnosti cvetemo, kakor njezne cvetice in lepo se razvijamo na duhu in v modrosti po dobrotni skrbljivosti naših blagih učiteljev. Kakor vrtnarji potrebuje škodljivi plevel, da morejo lepsi cvetice poganjati; kakor oni poskrijejo njezne cvetice, kadar burja vihra in nastane za nje škodljiva mrzlota; kakor jih po letu v hudi vročini škropijo, kadar zevajo revice po kaplji dežja: takó tudi dobri naši odgojitelji za nas skrbé. Iztrebijo nam naše mnogotere napake, varujejo naše mlade dušice pred poginom ter nam pojijo naš duš sè studentem življenja.

Drage součenke! Za nekatere izmež nas prišel je čas, da damo tej šoli slovo za zmiraj. Otožno nam je danes pri srci, ker se ločimo iz učilnice, s katero smo bile toliko let takó tesno zvezane. Presrečna otročja leta ležé pred nami, in če se na taiste nazaj ozremo, zapazimo le dobrote, katere smo prejele, le ljubezen in zvestobo, s katero se je z nami ravnalo, le prizanesljivost z otroško slabostjo, le modro in dobrotno skrb za naš telesni in dušni blagor in za našo prihodnost. Kaj pa imamo me dati častitim učiteljem in ljubim starišem za vse nam storjeno dobro? Le skromne besede hvaležnosti! Da pa prihajajo te besede iz dna našega hvaležnega srca, to hočemo pokazati sè svojim vedenjem v življenji. Dati Vam hočemo zagotovilo, da se bodemo vselej po Vaših lepih naukah ravnale, spodobno se vsekar vedile v cerkvi ter ljubega Boga nikoli ne pozabile; čisto srce naše naj bode Njemu darovano. Lepo se bodemo obnašale doma; svojim starišem hočemo vselej pokorne biti, ter jih ljubiti in spoštovati, kakor to zapoveduje Božja zapoved. Slabe družbe se hočemo skrbno ogibati kakor kačjega strupa. Rasti hočemo kakor lilija bela v nedolžnosti in vijolica modra v poblevnosti.

Spominjati se hočemo v dejanskem življenji, kamor nas užé Božja previdnost zdaj ali pozneje pripelje, da smo se v otročjih letih učile, da je naš vrhovni namen, spoznavati resnico in pravico,